

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 511/2022-54

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného Advokátskou kanceláriou JUDr. Róbert Mendel s. r. o., Sidónie Sakalovej 190, Bytča, proti postupu Okresného súdu Žilina v konaní sp. zn. 3T/3/2016 takto

rozhodol:

1. Postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 3T/3/2016 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 3T/3/2016 **prikazuje** konať bez zbytočných prietahov.
3. Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadost'učinenie **2 500 eur**, ktoré **je** Okresný súd Žilina **povinný** vyplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
4. Okresný súd Žilina **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **493,10 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

Odôvodnenie:

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 4. augusta 2022 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“) v konaní

sp. zn. 3T/3/2016 (ďalej aj „napadnuté konanie“). Sťažovateľ žiada o priznanie finančného zadostučinenia 20 000 eur a náhrady trov konania. Uznesením č. k. III. ÚS 511/2022-21 z 8. septembra 2022 prijal ústavnú sťažnosť na ďalšie konanie v celom rozsahu.

II.

Skutkové východiská

2. Sťažovateľ je v procesnom postavení obžalovaného stranou napadnutého trestného konania, ktoré začalo na okresnom súde 12. januára 2016 podaním obžaloby. Okresný súd rozsudkom z 10. júna 2019 uznal sťažovateľa za vinného zo spáchania prečinu ublíženia na zdraví podľa § 156 ods. 1 a 3 písm. c) Trestného zákona a z prečinu výtržníctva podľa § 364 ods. 1 písm. a) Trestného zákona a uložil mu úhrnný trest odňatia slobody vo výmere dvoch rokov s podmieneným odkladom na skúšobnú dobu dvoch rokov. Súčasne uložil sťažovateľovi povinnosť nahradiť poškodenému škodu. Na odvolanie sťažovateľa Krajský súd v Žiline (ďalej len „krajský súd“) uznesením č. k. 2To/41/2019 z 22. januára 2020 napadnutý rozsudok zrušil a vec vrátil okresnému súdu na nové prejednanie a rozhodnutie. Dôvodom zrušenia rozsudku súdu prvého stupňa boli chýbajúce časti zvukových záznamov z dvoch hlavných pojednávaní, ktoré predchádzali vydaniu odsudzujúceho rozsudku. S poukazom na skutočnosť, že znalci pôvodne pribratí do konania boli medzičasom vyčiarknutí zo zoznamu znalcov, bol do konania pribratý nový znalec. Po vrátení veci odvolacím súdom sa uskutočnilo päť pojednávaní, na ktorých boli vypočutí dvaja znalci a svedkyňa [REDAKOVANÉ], oboznámené listinné dôkazy a prečítané záverečné reči. Okresný súd vo veci rozhodol 25. marca 2022 v poradí druhým rozsudkom, ktorým uznal sťažovateľa za vinného z prečinu ublíženia na zdraví podľa § 156 ods. 1 Trestného zákona a prečinu výtržníctva podľa § 364 ods. 1 písm. a) Trestného zákona, uložil mu úhrnný trest odňatia slobody vo výmere šiestich mesiacov s podmieneným odkladom na skúšobnú dobu jedného roka. Súčasne zaviazal sťažovateľa nahradiť poškodenému škodu 2 966,40 eur a so zvyškom nároku ho odkázal na civilné konanie. O odvolaní sťažovateľa, prokurátora a poškodeného rozhodol krajský súd uznesením z 8. februára 2023, ktorým rozsudok okresného súdu zrušil a vec mu vrátil na opätovné prejednanie a rozhodnutie. Spis bol vrátený okresnému súdu 16. marca 2023.

III.

Argumentácia sťažovateľa

3. Podľa sťažovateľa medzi vydanými rozsudkami z 10. júna 2019 a 25. marca 2022 uplynuli skoro tri roky, ale v podstate sa vo veci nič nezmenilo. Odôvodnenia oboch rozsudkov sú prakticky totožné, absolútne nereflektujú aktuálnu dôkaznú situáciu, a to najmä závery znalca [REDAKOVANÉ], na ktoré súd prihliadal v minimálnej miere a ktoré sa snažil relativizovať. Na druhej strane súd nemal prihliadať na závery znalca [REDAKOVANÉ], ktorého znalecký posudok súd považoval za najrelevantnejší. Od obvinenia sťažovateľa (21. mája 2015, pozn.) pre skutok, ktorý sa stal 4. októbra 2014, uplynulo takmer osem rokov a vec nie je stále ukončená. Z dôvodov, za ktoré sťažovateľ nenesie žiadnu zodpovednosť a ktoré potvrdil aj odvolací súd, sa trestné konanie predĺžilo minimálne o tri roky. Podľa sťažovateľa nejde o žiadnu zložitú vec a jeho správanie nie je príčinou doterajšej dĺžky napadnutého konania.

4. Sťažovateľ konštatuje, že neprimeraná dĺžka trestného konania negatívne ovplyvňuje jeho život. Preto žiada, aby mu bolo priznané aj finančné zadosťučinenie, ktorého výška je adekvátna jeho výdavkom na znalecké dokazovanie, na odmenu právny zástupcom a zohľadňuje jeho stratu na zárobku. Zodpovedá aj stavu neistoty, v ktorej sa sťažovateľ nachádza, jeho psychickému nastaveniu, zdravotnému stavu, obmedzeniam v práci a iným negatívnym dôsledkom spojeným so samotným vedením trestného konania a s jeho neprimeranou dĺžkou.

IV.

Vyjadrenie okresného súdu, replika sťažovateľa

IV.1. Vyjadrenie okresného súdu:

5. Okresný súd vo svojom vyjadrení uviedol, že za zásadnú skutočnosť, ktorá negatívne ovplyvnila priebeh a dĺžku napadnutého konania, považuje absenciu zvukových nahrávok, ktoré by spoľahlivo a nespochybniteľne zaznamenali obsah vyjadrení znalcov, ktorí vypracovali znalecký posudok a boli vypočutí vo veci. V dôsledku následného vyčiarknutia znalcov zo zoznamu znalcov, a to [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ], musel súd pristúpiť k pribratiu nového znalca pre účely vypracovania nového znaleckého posudku na stanovenie rozsahu zranení spôsobených poškodenému a mechanizmu ich vzniku. Dĺžku konania rovnako ovplyvnila aj zmena zákonného sudcu. Aktuálne konajúca predsedníčka senátu vo vyjadrení k sťažnosti konštatuje, že vo veci bolo dosiaľ konané plynulo a bez zbytočných prietáhov, avšak skutková zložitost' veci si vyžiadala vykonanie rozsiahleho dokazovania výsluchom viacerých svedkov a znalcov. Do priebehu konania negatívnym spôsobom zasiahla aj situácia spojená s ochorením COVID-19 a s ním spojená existencia súvisiacich obmedzení vo vzťahu k možnosti vykonávania pojednávaní počas zavedeného núdzového stavu.

6. Je nespochybniteľné, že obžalovaný svojím konaním a postupom nebol príčinou dĺžky konania, naopak, svojím súhlasom so zmenou v zložení senátu bez potreby opakovať dovtedy vykonané dôkazy pozitívne ovplyvnil ďalší priebeh konania po zmene zákonného sudcu. Je zrejmé, že dĺžku napadnutého konania nemožno hodnotiť ako primeranú, čím nespochybniteľne boli dotknuté práva sťažovateľa. Efektívnosť postupu súdu, ako aj otázku, či prípadné prietahy v konaní boli zbytočné, okresný súd ponecháva na posúdenie ústavnému súdu. V prípade, že ústavný súd vzhľadom na postup okresného súdu neodôvodnené prietahy a dospeje k názoru o porušení označených práv sťažovateľa, navrhuje, aby ústavný súd obmedzil svoje rozhodnutie na deklarovanie tohto porušenia, keďže vo veci bolo prvostupňovým súdom (dosiaľ neprávoplatne) rozhodnuté.

IV.2. Replika sťažovateľa:

7. Sťažovateľ sa pridrižiava petitu ústavnej sťažnosti a navrhuje, aby mu ústavný súd priznal náhradu trov právneho zastúpenia v sume 1 374,40 eur za tri úkony právnej služby vrátane DPH z výpočtového základu 20 000 eur.

V.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

8. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

9. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia súdu. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04, IV. ÚS 365/04). Preto na naplnenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátne orgány vec prerokovali, prípadne vykonali rôzne úkony bez ohľadu na ich počet a právoplatne nerozhodli (m. m. I. ÚS 24/03, IV. ÚS 232/03).

10. Aj podľa judikatúry ESLP má obvinený právo na to, aby o jeho trestnom obvinení bolo rozhodnuté v primeranej lehote. Toto právo je integrálnou súčasťou práva na spravodlivý proces. Podmieňuje priamo spravodlivý charakter konania tým, že zabráňuje strate dôkazov alebo oslabeniu ich dôkaznej hodnoty. Bráni tiež tomu, aby obvinený bol príliš dlho vystavený zásahom do svojich práv a slobôd a neistote o svojom osude (rozsudok ESLP vo veci Wemhoff v. Nemecko z 27. 6. 1968).

11. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietáhom, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESLP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02).

12. Posúdením namietaného konania podľa prvého kritéria ústavný súd dospel k záveru, že preskúmané konanie nie je po právnej stránke zložité. Vec sťažovateľa však vykazuje skutkovú zložitosť, na čo poukázal aj okresný súd vo svojom vyjadrení k sťažnosti. Tá súvisela s potrebou vykonania znaleckého dokazovania, vypočutia viacerých znalcov a svedkov. K záveru o skutkovej zložitosti veci dospel aj krajský súd, ktorý v ostatnom zrušujúcom rozhodnutí konštatoval, že *„sa jedná o výnimočný prípad vyžadujúci si osobitné vedecké posúdenie, a to vzhľadom na poznatok... o rôznych záveroch znalcov ohľadne odborného riešenia otázok potrebných na rozhodnutie o vine obžalovaného“*. O skutkovej zložitosti veci napokon svedčí aj rozsah spisového materiálu (v počte 1385 strán). Ústavný súd však poznamenáva, že ani skutková zložitosť veci nemôže ospravedlniť neúmernú celkovú dĺžku trestného konania.

13. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria, teda správania sťažovateľa v napadnutom konaní, ústavný súd nezistil takú okolnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na jeho ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v predmetnom konaní k zbytočným prietáhom.

14. Napokon ústavný súd hodnotil postup okresného súdu z hľadiska existencie zbytočných prietahov v napadnutom konaní, pričom uvádza, že už len samotná dĺžka konania ako celku od podania obžaloby (12. januára 2016) v trvaní viac ako siedmich rokov signalizuje, že v napadnutom konaní došlo k prietahom, ktoré mali za následok porušenie označených práv sťažovateľa. Z prehľadu vykonaných úkonov súdu je zrejmé, že okresný súd spoiatku vo veci konal v zásade plynulo a priebežne vykonával hlavné pojednávania, nečinnosť bez zákonnej prekážky ústavný súd zistil až v období od 19. marca 2018, keď zrušil pojednávanie z dôvodu práceneschopnosti znalca, až do 4. marca 2019, keď sa uskutočnilo ďalšie pojednávanie, čo súviselo so zmenou zákonného sudcu. Do riadneho priebehu konania po zrušení prvého rozsudku a vrátení veci zasiahli aj objektívne okolnosti (protipandemické opatrenia), z dôvodu ktorých boli nariadené pojednávania zrušené, resp. boli nariadené neskôr.

15. Ústavný súd zistil v postupe okresného súdu aj neefektívnu a nesústredenú činnosť, ktoré tiež môžu zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov (napr. IV. ÚS 22/02, III. ÚS 103/09).

16. Dôkazom neefektívnej činnosti okresného súdu v napadnutom konaní je samotný fakt, že vec nie je právoplatne skončená aj napriek vydaniu dvoch meritórnych rozhodnutí, ktoré boli odvolacím súdom zrušené a vec vrátená na opätovné prejednanie a rozhodnutie. Ústavný súd poukazuje najmä na dôvody, pre ktoré boli rozsudky okresného súdu na základe podaných odvolaní zrušené. Dôvodom zrušenia prvého rozsudku boli podstatné chyby konania, v dôsledku ktorých vznikli pochybnosti o správnosti skutkových zistení, na objasnenie ktorých bolo potrebné dôkazy opakovať. Z dôvodu absencie zvukovej nahrávky z výsluchu znalcov a ich konfrontácie na hlavnom pojednávaní 15. mája 2017 a z výsluchu svedkyne [REDACTED] na hlavnom pojednávaní 10. júna 2019, ktoré odvolací súd považoval za dôležité dôkazy pre rozhodnutie o vine obžalovaného, totiž nebolo možné spoľahlivo zistiť skutočný obsah týchto vyjadrení a výpovede svedkyne. Krajský súd zrušil aj druhý rozsudok okresného súdu ako nepreskúmateľný a predčasný pre podstatné chyby konania, najmä pre nejasnosť a neúplnosť skutkových zistení, na objasnenie ktorých treba vykonať ďalšie dôkazy, a v rámci ďalšieho postupu uložil okresnému súdu doplniť dokazovanie pribatím znaleckého ústavu do konania. Dôsledkom uvedenej neefektívnej činnosti okresného súdu bolo predĺženie napadnutého konania o dobu, počas ktorej krajský súd rozhodoval o dôvodne podaných odvolaniach.

17. Vo vzťahu k obrane okresného súdu, ktorý poukázal na zmenu zákonného sudcu, ktorá neprispela k plynulému a efektívnemu konaniu, ústavný súd odkazuje na svoju ustálenú judikatúru (III. ÚS 14/00), podľa ktorej personálne a organizačné problémy súdu nie sú v zásade ústavne významné pre posúdenie toho, či došlo k zbytočným prietahom v konaní (mutatis mutandis I. ÚS 55/02, IV. ÚS 84/02).

18. Ústavný súd preto vyslovil porušenie základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v napadnutom konaní (bod 1 výroku tohto nálezu).

19. Vzhľadom na skutočnosť, že napadnuté konanie nebolo v čase rozhodovania ústavného súdu právoplatne skončené (vec bola rozhodnutím odvolacieho súdu vrátená okresnému súdu na opätovné prejednanie a rozhodnutie, pozn.), ústavný súd podľa čl. 127 ods. 2 ústavy prikázal,

aby okresný súd v napadnutom konaní konal bez zbytočných prietáhov (bod 2 výroku tohto nálezu).

20. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

21. Sťažovateľ žiada o priznanie finančného zadosťučinenia 20 000 eur s poukazom na negatívne dôsledky spojené s vedením trestného konania a jeho stav právnej neistoty, ktorého výšku považuje za adekvátnu aj vzhľadom na výdavky spojené s trestným konaním.

22. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj EŠLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

23. S poukazom na dĺžku napadnutého konania, ktoré je aktuálne v štádiu prvostupňového konania, skutkovú zložitosť veci a zistenú nečinnosť a neefektívnu činnosť okresného súdu, berúc do úvahy aj objektívne okolnosti, ktoré mali vplyv na postup súdu v konaní (pandémia), ústavný súd považoval priznanie 2 500 eur pre sťažovateľa za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) (bod 3 výroku nálezu). Ústavný súd nevyhovel časti sťažnosti, v ktorej sťažovateľ žiadal priznať finančné zadosťučinenie nad ústavným súdom priznanú sumu (bod 5 výroku nálezu).

VI.

Trovy konania

24. Sťažovateľ si uplatnil trovy konania v sume 1 374,40 eur vrátane dane z pridanej hodnoty z výpočtového základu 20 000 eur (zrejme zo sumy ním požadovaného finančného zadosťučinenia). Ústavný súd však pripomína, že predmet jeho konania (ochrana porušených základných práv a slobôd) nie je oceníteľný v peniazoch (III. ÚS 36/09).

25. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa preto ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 16 ods. 3 a § 18 ods. 3 vyhlášky]. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2022 je 193,50 eur a hodnota režijného paušálu je 11,63 eur. Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2022 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti ústavnému súdu). Náhradu za tretí úkon právnej služby – repliku sťažovateľa z 20. októbra 2022, ústavný súd nepriznal, pretože obsah uvedeného podania neprispel k bližšiemu objasneniu posudzovanej veci. Ústavný súd preto priznal sťažovateľovi náhradu trov konania v sume 493,10 eur vrátane dane z pridanej hodnoty, keďže právny zástupca sťažovateľa je platiteľom tejto dane.

26. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (bod 4 výroku nálezu).

P o u ě n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 27. apríla 2023

Robert Šorl
predseda senátu